

III. ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Αρχίζουν με το θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου (323 π. Χ.) και τελειώνουν με την κατάκτηση της Αιγύπτου από τους Ρωμαίους (30 π. Χ.). Ονομάζονται έτσι από το ρήμα **ελληνίζω** = συμπεριφέρομαι ως Έλληνας.

Η αυτοκρατορία που δημιούργησε ο Αλέξανδρος ήταν εφήμερη, όμως δημιούργησε νέα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά δεδομένα για τον Ελληνισμό. Μετά το θάνατό του κατακερματίζεται σε μικρά βασίλεια, λόγω των συγκρούσεων των διαδόχων του. Τα ελληνιστικά βασίλεια κυβερνώνται από δυναστείες των επιγόνων του Μ. Αλεξάνδρου και παγιώνεται έτσι το σύστημα της απόλυτης μοναρχίας. Το κέντρο βάρους μετατοπίζεται από την Ελλάδα στις επαρχίες της Ανατολής. Αίγες πόλεις –κράτη στην Ελλάδα διατηρούν την εσωτερική τους οργάνωση ενώ άλλες συγκροτούν ομοσπονδίες όπως ήταν οι συμπολιτείες. Από τον 2ο αι. π. Χ. αρχίζει η επέκταση των Ρωμαίων βαθμιαία στον ελληνικό χώρο και στην Ανατολή.

■ Βασίλειο του Κασσάνδρου Άλλοι Διάδοχοι ■ Βασίλειο
του Σέλευκου ■ Βασίλειο του Λυσίμαχου ■ Βασίλειο
του Πτολεμαίου ■ Ήπειρος Άλλα Βασίλεια
■ Καρχηδόνα ■ Ρώμη ■ Ελληνικές Αποικίες

Στο χάρτη (επάνω) εικονίζεται η διανομή της αυτοκρατορίας του Μ. Αλεξάνδρου από τους επιγόνους.

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%AC%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CF%81%CE%BF%CF%82>

Στο χάρτη της επόμενης σελίδας εικονίζεται η τελική διανομή μετά τη συμφωνία της Βαβυλώνας (323 π. Χ.) και τη συμφωνία του Τριπαραδείσου (321 π. Χ.)

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%87%CE%BF%CE%B9_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%9C%CE%B5%CE%B3%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CF%85_%CE%91%CE%BB%CE%B5%CE%BE%CE%AC%CE%BD%CE%B4%CE%81%CE%BF%CF%85

1.2. Τα χαρακτηριστικά του ελληνιστικού κόσμου

α) Οικονομικά: Συνέπειες της κατάλυσης της περσικής αυτοκρατορίας και της εξάπλωσης του ελληνισμού ήταν:

- Ενιαίο σύστημα για Έλληνες και αλλοεθνείς σε όλο τον ελληνιστικό κόσμο (κοινό σύστημα, κοινή πολιτική, κοινός τρόπος συναλλαγών)
- Οι βασιλείς κατέχουν το σύνολο της και του μεγαλύτερου μέρους της γεωργικής
- Η πλούσια παραγωγή προϊόντων και οι πυκνές ανταλλαγές αγαθών ανάμεσα στα ελληνιστικά βασίλεια δίνουν μεγάλη ώθηση στο
- Τα ελληνικά νομίσματα αντικαθιστούν τα
- Δημιουργούνται και χρησιμοποιούνται

β) Κοινωνικά: Διαμορφώνονται τρεις κοινωνικές τάξεις:

- α. Έλληνες και εξελληνισμένοι (λίγοι) αποτελούν την προνομιούχο τάξη, αστικού χαρακτήρα (έμποροι, τραπεζίτες, ανώτεροι βασιλικοί υπάλληλοι και όσοι ασκούν εξουσία)
- β. Γηγενείς (οι περισσότεροι) αποτελούν την τάξη των και μικροκαλλιεργητών που σιγά σιγά συσσωρεύονται στα αστικά κέντρα αναζητώντας καλύτερη τύχη
- γ. Δούλοι : Η εποχή ευνοεί την ανάπτυξη της Δούλοι χρησιμοποιούνται όπου δεν επαρκεί η εργασία των πολιτών. Η εξαρτημένη εργασία χαρακτήρα δεν εγκαταλείφθηκε, αλλά δεν επαρκούσε πλέον για την κάλυψη των αναγκών πολυτελούς διαβίωσης των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων.

γ) Πολιτικά: Το πολίτευμα είναι η απόλυτη (όλες οι εξουσίες στο πρόσωπο του, διακυβέρνηση από τον ηγεμόνα και ένα επιτελείο από Έλληνες και λίγους γηγενείς εξελληνισμένους που αποτελούσαν τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, ο ηγεμόνας λατρεύεται από τους υπηκόους, ο απλός δεν έχει πια κανένα θεσμικό, υπάρχει μεγάλη στροφή προς την ικανοποίηση ατομικών συμφερόντων).

Μετατόπιση του κέντρου βάρους από την Ελλάδα στις μεγάλες πόλεις της (Αλεξάνδρεια, Αντιόχεια, Πέργαμος κλπ). Οι πόλεις αυτές αποτελούν πλέον τα μεγάλα διοικητικά, οικονομικά και κέντρα του ελληνιστικού κόσμου. Η μητροπολιτική Ελλάδα κυβερνήθηκε όπως η Μακεδονία. Μερικές πόλεις –κράτη (Αθήνα, Σπάρτη, Ρόδος, Δήλος κλπ) διατηρούν την τους, αλλά πολλές φορές υπακούουν στις επιθυμίες των βασιλέων. Άλλες περιοχές (Αιτωλία, Αχαΐα κλπ) ενώνονται σε για να διατηρήσουν την αυτονομία τους.

2. Ο Ελληνιστικός πολιτισμός

Ονομάστηκε έτσι ο πολιτισμός που προήλθε από τη σύνθεση ελληνικών και ανατολικών στοιχείων τους τρεις τελευταίους προχριστιανικούς αιώνες. Αποτελεί συνέχεια του ελληνικού πολιτισμού της κλασικής εποχής. Ο Αλέξανδρος διέδωσε τον ελληνικό πολιτισμό ως τις Ινδίες. Οι λαοί της Ανατολής δέχθηκαν βαθιά επίδραση του Ελληνισμού, αλλά και οι Έλληνες επηρεάστηκαν από αυτούς.

Ο πολιτισμός αυτός απέκτησε οικουμενικό χαρακτήρα ξεπερνώντας τα στενά σύνορα της Ελλάδας, αλλά και των ελληνιστικών βασιλείων. Η οικουμενικότητά του οφείλεται στις διαρκείς μετακινήσεις ανθρώπων, αγαθών και ιδεών στα όρια εξάπλωσης του ελληνισμού. Επίσης οφείλεται στη δημιουργία μεγαλουπόλεων που εξελίχθηκαν σε πολιτιστικά κέντρα (Αλεξάνδρεια, Αντιόχεια, Πέργαμος). Η οικουμενικότητα είναι φανερή σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινής ζωής (γλώσσα, θρησκευτικές πεποιθήσεις, γράμματα, επιστήμες, τέχνες)

2.1. Τα ελληνιστικά πνευματικά κέντρα

Οι μεγαλουπόλεις και πνευματικά κέντρα της Ανατολής (Αλεξάνδρεια, Αντιόχεια, Πέργαμος)

- Ιδρύθηκαν από τον και του διαδόχους του
- Γρήγορα απέκτησαν χαρακτηριστικά μεγάλων κέντρων με οικονομική και πολιτιστική ισχύ
- Χτίστηκαν με οργανωμένο σύστημα και περιβάλλονταν από
- Διέθεταν ανάκτορα, αγορές, γυμνάσια, θέατρα, στάδια, παλαίστρες, βιβλιοθήκες, ιερούς χώρους (βωμούς, στοές, ναούς κλπ)

Αλεξάνδρεια

- Ιδρύθηκε από τον το 331 π. Χ.
- Εξελίχθηκε σε μεγάλο οικονομικό και κέντρο
- Κατοικήθηκε από Έλληνες, Αιγύπτιους και
- Η ανάπτυξή της οφείλετο κυρίως στο της (Φάρος ένα από τα επτά θαύματα του κόσμου)

Κυριότερα οικοδομήματά της :

1. Το (οικοδόμημα αφιερωμένο στις Μούσες, τόπος συνάντησης πνευματικών ανθρώπων, με βοτανικό και ζωολογικό κήπο, καθώς και χώρους για αστρονομικές μελέτες)

2. Η (η μεγαλύτερη της αρχαιότητας με περίπου 500.000 χειρόγραφα, όπου οι , οι πρώτοι φιλόλογοι κατέγραφαν και σχολίαζαν τα κείμενα των αρχαίων συγγραφέων.

Το έργο τους διευκόλυνε η **αφθονία παπύρου**)

Αντιόχεια

- Ιδρύθηκε από το, το 300 π. Χ. στις όχθες του ποταμού Ορόντη
- Ονομαζόταν και, γιατί ήταν χωρισμένη σε τέσσερεις περιτειχισμένους συνοικισμούς, ενώ υπήρχε και εξωτερικό ενιαίο τείχος.
- Ήταν στολισμένη με λαμπρά οικοδομήματα και
- Κατοικείτο από, Αθηναίους, Κρήτες, Κύπριους (στην αρχή) ενώ στη συνέχεια την κατέκλυσαν και εκπρόσωποι πολλών ασιατικών εθνών, αναδεικνύοντάς την βαθμιαία σε κέντρο.

Πέργαμος

- Πρωτεύουσα του κράτους των στη Μ. Ασία
- Αναπτύχθηκε κατά την εποχή του Φιλέταιρου που ζήτησε τη βοήθεια του Σέλευκου κατά την αποστασία του από το βασιλιά της Θράκης Λυσίμαχο. Στη συνέχεια οι διάδοχοί του και κυρίως ο..... ανεξαρτητοποιήθηκαν από τους Σελευκίδες.
- Είχε ακρόπολη διαθρωμένη σε τρεις
- Φημισμένη για τη της (200.000 χειρόγραφα περίπου σε = επεξεργασμένο δέρμα εμβρύου κατσίκας)
- Είχε μουσείο (σαν τα σύγχρονα)
- Διάσημο μνημείο ήταν ο του Διός, αρχιτεκτονικό έργο μεγάλων διαστάσεων σε ανάμνηση της απόκρουσης των Γαλατών από τους κατοίκους της Περγάμου

Η Δυτική πλευρά του βωμού, όπως εκτίθεται στο Μουσείο του Βερολίνου

2.2. Η γλώσσα

- Έλληνες και γηγενείς χρησιμοποιούν την Ελληνική γλώσσα, η χρήση της οποίας αναδεικνύει την οικουμενικότητα του ελληνιστικού πολιτισμού.
- Η μορφή της γλώσσας των ελληνιστικών χρόνων είναι γνωστή ως ή **απλώς Κοινή**. Προέκυψε από διαλέκτων με βάση την αττική διάλεκτο και με επικράτηση των πιο απλών τύπων. Πήρε τη μορφή ενιαίου συστήματος για επικοινωνία προφορική και γραπτή. Χρησιμοποιήθηκε από τους απλούς ανθρώπους αλλά και από τους Η τεράστια διάδοσή της την ανέδειξε σε όργανο διάδοσης του (γλώσσα της).

2.3. Η θρησκεία

Η εξάπλωση του Ελληνισμού και η ανάμειξή του με τους λαούς της Ανατολής είχε συνέπειες και στη θρησκεία:

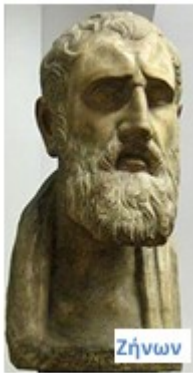
- Ανάμειξη των θρησκευτικών πεποιθήσεων
- Κοινωνικοί και πολιτικοί λόγοι συμβάλλουν στη διάδοση νέων θρησκευτικών πεποιθήσεων (συνεργασία βασιλέων –τοπικών ιερατείων, υιοθέτηση τοπικών δοξασιών και λατρειών)
- Η αβεβαιότητα ωθεί τους απλούς ανθρώπους σε αναζήτηση ελπίδας για μετά θάνατον ζωή.
- Επικράτηση λατρειών με έντονο μυστηριακό χαρακτήρα (Ελευσίνα μυστήρια, Διονυσιακές τελετές, μυστήρια Ίσιδας, Μίθρα και Κυβέλης)
- Εμφάνιση νέων λατρειών (Σέραπιδας ή Σάραπιδας, θεός αντίστοιχος με τον Πλούτωνα, η λατρεία του οποίου εξαπλώθηκε στην Αίγυπτο, σε πόλεις της Ελλάδας και σε νησιά του Αιγαίου)
- Η συνένωση θρησκευτικών δοξασιών και η διαμόρφωση νέων λατρειών ονομάζεται θρησκευτικός συγκρητισμός.

2.4. Τα γράμματα

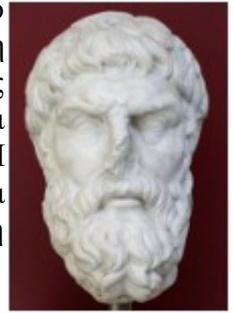
- Μαζική παραγωγή βιβλίων λόγω της διάδοσης της γραφικής ύλης (παπύρου, περγαμηνής) και της ίδρυσης βιβλιοθηκών-πνευματικών κέντρων (Αλεξάνδρεια, Πέργαμος κλπ)
- Οι συγγραφείς μιμούνται τα έργα της κλασικής εποχής
- Πνευματικοί άνθρωποι ασχολούνται με τη συγκέντρωση έργων παλαιότερων συγγραφέων, τα οποία στη συνέχεια στις βιβλιοθήκες αντιγράφονται και σχολιάζονται από τους γραμματικούς (=πρώτοι φιλόλογοι)

Η ποίηση δεν παρουσιάζει σπουδαία έργα από πρωτοτυπία και έμπνευση. Πολλοί ποιητές κολακεύουν τους ισχυρούς (π.χ. Καλλίμαχος-Η κόμη της Βερενίκης). Άλλοι μιμούνται παλαιότερα είδη, όπως το ηρωικό έπος (π.χ. Απολλώνιος ο Ρόδιος, Αργοναυτικά). Παράλληλα όμως δημιουργούνται καινούργια ποιητικά είδη (Ειδύλλια του Θεοκρίτου-βουκολική ποίηση, Μίμοι του Ηρώνδα-σατιρικός λόγος), καλλιεργείται το επίγραμμα και από τα θεατρικά είδη μόνο η κωμωδία (εμφάνιση νέας κωμωδίας που σατιρίζει ανθρώπινους χαρακτήρες και ελαττώματα καθημερινών ανθρώπων-Μένανδρος).

Η **ιστοριογραφία** προς τα τέλη των ελληνιστικών χρόνων παρουσιάζει έναν εκπρόσωπο εφάμιλλο των κλασικών ιστορικών. Ο **Πολύβιος ο Μεγαλοπολίτης** ζει τους χρόνους της ρωμαϊκής επέκτασης, γράφει την ιστορία της εποχής του και προσπαθεί να εξηγήσει στο έργο του τους λόγους επικράτησης των Ρωμαίων.

Στη φιλοσοφία, κέντρο εξακολουθεί να είναι η παρηκμασμένη Αθήνα με τις δυο φιλοσοφικές της σχολές (Ακαδημία Πλάτωνα και Λύκειο Αριστοτέλη), αλλά και με δυο νέες σχολές που ιδρύονται, οι οποίες στρέφουν την προσοχή προς πρακτικά και ηθικά προβλήματα της ζωής του καθημερινού ανθρώπου (**Σχολή του Ζήνων**α με έδρα την Ποικίλη Στοά, όπου διδάσκεται η στωική φιλοσοφία, ότι δηλαδή ο άνθρωπος πρέπει να είναι αυτάρκης και εγκρατής, ότι η ζωή έχει μικρή αξία και ότι η ευτυχία δεν εξαρτάται από τα επίγεια και **Σχολή του Επίκουρου**, με έδρα τον Κήπο. Η Επικούρεια φιλοσοφία διδάσκει ότι η γνώση της φύσης απαλλάσσει τον άνθρωπο από Ζήνων το φόβο και ότι η πνευματική απόλαυση οδηγεί στην ευτυχία.

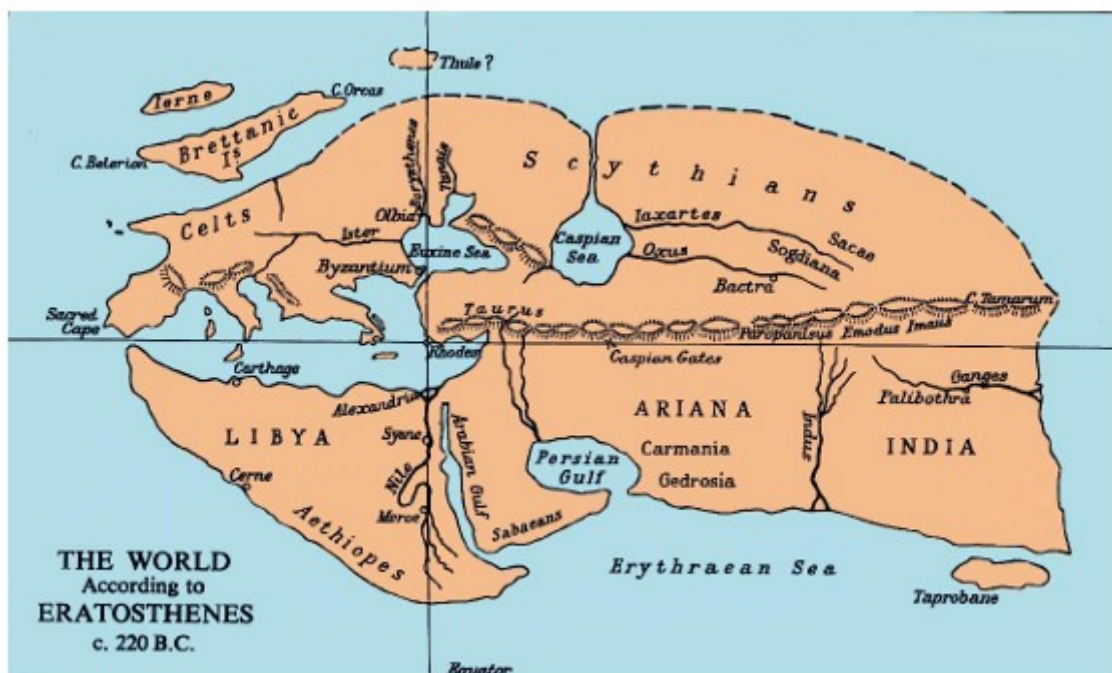

Επίκουρος

2.5. Οι επιστήμες

Συστηματοποιείται η ταξινόμηση των γνώσεων με το σύστημα του Αριστοτέλη. Συμβάλλει σε αυτή την κατεύθυνση η εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου (ένοπλη εξερεύνηση)

Γεωγραφικές γνώσεις : Διευρύνθηκαν με ανακάλυψη νέων περιοχών. Ο **Νέαρχος** κάνει τον παράπλου των ακτών του Ινδικού Ωκεανού και περιγράφει τις περιοχές. Ο **Πυθέας ο Μασσαλιώτης** φθάνει ως το βορειότερο άκρο της Αγγλίας. Ο **Ερατοσθένης** δημιουργεί έναν παγκόσμιο χάρτη.

Παράλληλα εξελίσσονται και οι **αστρονομικές** γνώσεις. Οι γνώσεις που κληροδοτήθηκαν από τους λαούς της Μεσοποταμίας για τα άστρα διευρύνονται και διατυπώνονται από τον **Αρίσταρχο το Σάμιο** δυο σημαντικές θεωρίες: 1) Η θεωρία για τη **σφαιρικότητα** της γης και 2) η θεωρία για τη **διπλή της κίνηση** γύρω από τον ήλιο και γύρω από τον άξονά της.

Στις αστρονομικές έρευνες συντελεί η πρόοδος των **μαθηματικών**. Κέντρο ανάπτυξης ήταν η Αλεξάνδρεια και σπουδαιότερος εκπρόσωπος ο **Ευκλείδης** (Στοιχεία).

Οι φυσικές επιστήμες καλλιεργούνται από τον Αρχιμήδη το Συρακούσιο, ο οποίος ασχολείται μεταξύ άλλων με το ειδικό βάρος των σωμάτων, τους μοχλούς, τα κάτοπτρα.

Η Αλεξάνδρεια ήταν το κέντρο των **φυσιογνωστικών επιστημών**. Υπήρχε βοτανικός και ζωολογικός κήπος για μελέτη φυτών και ζώων από τις χώρες της Ανατολής. Η βιολογία σημειώνει πρόοδο με τις έρευνες του **Ηρόφилου** για το νευρικό σύστημα και την κυκλοφορία του αίματος. Επίσης εξελίσσονται οι **ιατρικές γνώσεις** που από τον 5ο αι. π. Χ. είχε κάνει γνωστές ο Ιπποκράτης. Τις γνώσεις αυτές συστηματοποιεί ο **Γαληνός** από την Πέργαμο (2ο αι. μ. Χ.).

2.6. Οι τέχνες

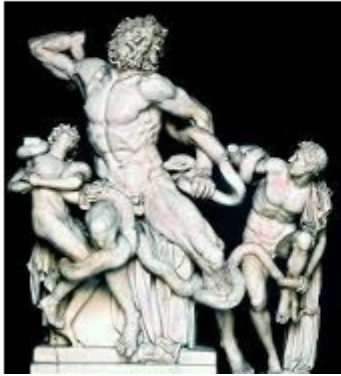
- Αντανακλούν τις κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες των ελληνιστικών χρόνων
- Συνεχίζει την κλασική τέχνη ως προς την πρωτοτυπία και την παραγωγικότητα, αλλά διαφοροποιείται ως προς τη μορφή και το περιεχόμενο
- Στόχος των έργων είναι αφενός να προκαλέσουν το θαυμασμό και την κατάπληξη, αφετέρου να εκφράσουν ανθρώπινα συναισθήματα
- Τα ακμάζοντα καλλιτεχνικά κέντρα βρίσκονται ακόμη στην κυρίως Ελλάδα, δημιουργούνται όμως και νέα στη Ρόδο και στην Πέργαμο, όπου λειτουργούν τοπικές καλλιτεχνικές σχολές.

Η αρχιτεκτονική

- είχε κοσμικό χαρακτήρα (οικοδόμηση ναών περιορισμένη) και υπηρετούσε το μεγαλείο των ηγεμόνων\
- στράφηκε προς οικοδομήματα μεγάλων διαστάσεων και πληθωρικής διακόσμησης αλλά και οικοδομήματα πρακτικού χαρακτήρα ανάλογα με την ισχύ και τον πλούτο του μονάρχη (ανάκτορα, αγορές, γυμνάσια, στοές κλπ).
- περιελάμβανε και την κατασκευή μεγάλων και πολυτελών οικιών.

Η πλαστική

- υπάρχει απομάκρυνση από την εξιδανίκευση και την ηρεμία των κλασικών χρόνων και απόδοση του ψυχικού κόσμου, των συναισθημάτων των ανθρώπων της εποχής (αγωνία, πόνος, πάθος)

- Χαρακτηριστικά έργα η Νίκη της Σαμοθράκης, το σύμπλεγμα του Λαοκόωντα, το σύμπλεγμα της Αφροδίτης και του Πάνα, τα γλυπτά του Βωμού του Διός στην Πέργαμο κ. α.)

Η ζωγραφική

- έφθασε σε υψηλό καλλιτεχνικό επίπεδο

- έχουμε ακμή της τέχνης του ψηφιδωτού(αριστουργηματικές ψηφιδωτές συνθέσεις σε κατοικίες στην Πέλλα, τη Ρόδο, τη Δήλο και άλλα μέρη)

Κατεργασία πολυτίμων μετάλλων

- Προτίμηση των νέων ηγεμόνων

- Αργυρά και χρυσά αγγεία, κοσμήματα και χρυσά στεφάνια

- Μεγάλος αριθμός αντικειμένων
- Υπέριστη δεξιοτεχνία

Υαλουργία

- Εμφανίσθηκε προς το τέλος της ελληνιστικής εποχής
- Φυσητό γυαλί
- Παραμερίστηκαν οι προηγούμενες τεχνικές κατασκευής θολού χρωματιστού γυαλιού για φιαλίδια ή ως ένθετο υλικό για διακόσμηση αντικειμένων